

Din mers

Jurnal japonez

de Mălina Duță

Îmi doream de ceva vreme să călătoresc în afara Europei. Voiam să aflu dacă șocul cultural există cu adevărat, dacă mă voi simți alienată într-un mediu complet diferit de tot ce întâlneam până atunci. Țineam neapărat să mă arunc în necunoscut, ca un explorator modern, înarmat cu telefon mobil conectat la internet.

Și iată că ocazia s-a ivit când o bună prietenă a primit o slujbă la Villa Kujoyama (centru de rezidență artistică asociată Institutului Francez) din Kyoto, Japonia. Zis și făcut. Am început căutarea frenetică a biletelor de avion potrivite și, la câteva luni după mutarea prietenei mele, iată-mă pornind în Marea Călătorie, pe ruta Arad-Budapesta-Amsterdam-Osaka-Kyoto. Trebuie să recunosc că, pe când bântuiam amețită de oboseală – deja! – prin aeroportul Schiphol Amsterdam, am început să mă întreb ce mi-a trebuit, totuși, să plec așa departe (mă așteptau 11 ore de zbor până în Osaka), și mi-am zis că, poate, cu o asemenea atitudine, ar fi bine ca în viitor să rămân un aventurier de weekend.

Spre bucuria mea, cele 11 ore de zbor au trecut repede și au fost relativ ușor de suportat. Ajunsă în Osaka, am luat un maxi-taxi (dinainte rezervat) până în Kyoto, cele două orașe aflându-se la o distanță de aproximativ 55 de kilometri. La Kyoto cei câțiva pasageri au fost transferați în taximetre individuale. Prima mare surpriză: în Japonia șoferii de taxi poartă costum, caschetă și manuși albe!

Trebuie să recunosc că nu m-am documentat aproape deloc înainte să plec în Japonia, pe de-o parte pentru că aveam încredere că prietena mea, care nu era pentru prima dată la Kyoto, va fi un ghid excelent, iar pe de altă parte, doream neapărat să fiu surprinsă.

La câteva ore după ce am ajuns în Kyoto, iată-mă mâncând înghețată de macha / matcha¹. În următoarele zile am continuat să înghit cam orice puteam găsi cu matcha, de la faimosul ceai ceremonial² la ciocolata cu matcha, matcha latte și mochi³ cu macha.

Ceai matcha preparat în manieră tradițională⁴

În următoarele zile am aflat tot mai multe lucruri surprinzătoare. În Japonia nu se fură, iar dacă îți uiți prostește poșeta cu pașaport, telefon și bani într-o cafenea, o găsești în același loc, jumătate de oră mai târziu, așteptându-te cuminte și calmă (nu înnebunită de îngrijorare, ca și tine). La fel se întâmplă cu umbrelele și cu bicicletele! Și că tot veni vorba de biciclete, este foarte sigur să pedalezi pe șosea, printre mașini și autobuze, pentru că nu există șoferi agresivi. Nu există nici coșuri de gunoi pe stradă (decât în zonele intens frecventate de turiști), pentru că fiecare își duce gunoiul acasă și îl reciclează. În baruri se fumează, dar sistemul de ventilație este atât de bun încât, într-o zi obișnuită, de-abia observi. Oamenii sunt, în general, extraordinar de amabili, dar foarte puțini dintre ei vorbesc o altă limbă în afară de japoneză. Japonezele poartă, aproape invariabil, pantofi care le sunt prea mari (nu am reușit să aflu de ce)!

Primul templu din Kyoto pe care l-am vizitat a fost Heian Shrine⁵, un templu Shinto fondat la sfârșitul secolului al 19-lea. Shintoismul și buddhismul sunt cele două religii principale practicate în Japonia, dar părerea mea este că

⁴ Toate fotografiile provin din arhiva proprie.

⁵ Deși 'shrine' s-ar traduce, în mod normal, prin 'altar', în cazul templelor (altarelor) japoneze vorbim despre un complex, care în mod normal conține poarta principală, templul (clădirea) propriu-zis, o curte interioară, și eventual o grădină, clădiri secundare iar în unele cazuri și alte clădiri importante, cum ar fi o pagodă.

¹ Ceai verde crescut și recoltat într-o manieră specială, proces care îi conferă un gust aparte.

² În ceremonia ceaiului se utilizează în exclusivitate matcha.

³ Prăjitură de orez

Anul III, nr. 4 (12), octombrie-decembrie 2015

acestea au ajuns, în practica spirituală⁶, să se se contopească într-un fel de sincretism, ale cărui trăsături majore sunt serenitatea și aspirația de a fi cât mai aproape de natură.

Heian Shrine, Kyoto

În a doua zi la Kyoto ne-am urcat pe biciclete și, sub soare magnific de sfârșit de noiembrie, am pedalat vreo jumătate bună de oră până la templul Fushimi Inari. Era singurul loc despre care spuseseam că țin neapărat să îl văd. Fushimi Inari este cunoscut atât datorită vechimii – primele altare dedicate zeului Inari⁷ fiind fondate în anul 711 – cât și datorită cărării încadrate de coloane (torii) de un roșu vermillion, cărare care urcă, prin pădure, de la poalele până în vârful muntelui sacru Inari. Cărarea este întreruptă când și când de mici altare ornate cu vulpi (mesagerii zeului Inari).

După ce am coborât dintre nori am constatat că lumea își vede de treabă la poalele muntelui sacru, iar vânzătorii / bucătarii ambulanți le oferă tot felul de gustări turiștilor. Nu am ratat ocazia să gust crab prăjit pe băț, caracatiță uscată în fășii, caracatiță felii coaptă în făină de orez și prăjitură de orez umplută cu pastă de fasole roșie. De altfel, am avut grijă să gust absolut tot ce s-a putut cât timp am stat în Japonia. Pe lângă orice-cu-matcha, am mai mâncat: sushi cu ouă de prepeliță crude și cu pește Puffer⁸, soia fermentată, alge uscate, tăieței și tofu sub toate formele posibile, warabimochi⁹. Am aflat și că fructele sunt foarte scumpe în Japonia, iar dacă ești invitat la masă la o familie japoneză este un semn de politețe și apreciere pentru gazde să duci fructe.

⁶ Nu la nivel de doctrină, și nici măcar din punctul de vedere al aspectului templelor, ci din perspectiva atitudinii adoptate de japonezi în viața de zi cu zi.

⁷ Zeul orezului

⁸ Carnea acestuia este comestibilă, însă pielea și organele sunt otrăvitoare, de aceea trebuie curățat cu mare grijă.

⁹ Jeleu făcut din amidonul unui anumit tip de ferigă și pudrat cu făină dulce de soia.

Coloanele de la templul Fushimi Inari, Kyoto

Ziua de 1 decembrie 2015 m-a găsit la Nara, capitala Japoniei între 710 și 794. Ușor de navigat pentru turiștii nevorbitori de japoneză (mai multe hărți și indicații în limba engleză), Nara este un orașel¹⁰ cochet, vizitat pentru monumentele sale incluse în patrimoniul mondial UNESCO și pentru...câprioare. În vastul parc al orașului câprioarele – mesagerii zeilor shinto - hoinăresc libere, uneori chiar luându-se după turiști în speranța de a primi de mâncare.

Cel mai impresionant monument din Nara este complexul buddhist Todaiji.

Templul Todaiji, Nara

¹⁰ Orașel conform standardelor japoneze – Nara are în jur de 350 de mii de locuitori.

Marea Poartă de Sud, Templul Todaiji, Nara

După cum îmi dezvăluie explicațiile din temple, *Vairocana* înseamnă, în sanscrită, Lumina Universală, sugerând că mila și bunătatea lui Buddha se extind asupra tuturor ființelor, fără discriminare. Poziția mâinii stângi arată dorința lui Buddha de a pune capăt suferinței, iar mâna dreaptă arată deschiderea sa față de toți cei care se află în suferință.

Buddha Vairocana, Nara

În drum spre Kyoto, în timp ce soarele inunda vagonul trenului, am notat: *Diferențele stau în lucrurile mici. Lucrurile mari sunt peste tot la fel: oameni, case, bogați și săraci... La beauté est dans les détails.* Apoi am adormit.

Ziua următoare a fost plină. Dimineța am vizitat complexul Ryozen Kannon, un spațiu omagial dedicat în primul rând celor morți în al Doilea Război Mondial, dar nu numai. Complexul stă sub privirea blândă a statuii de 24 de metri înălțime reprezentând-o pe Kannon, sau Kwannon, întruparea buddhistă a compasiunii. În apropierea statuii se află o pădurice de bambus, iar micile altare presărate printre copaci fac aluzie la suferință (de exemplu, altarul copiilor morți înainte de naștere), dar și la empatie și solidaritate.

Ryozen Kannon, Kyoto

Am petrecut după-masa chicotind cu amica mea prin arcadele cu magazine. Japonia nu înseamnă doar spiritualitate, ci este și o țară unde consumerismul te învăluie pe nesimțite, deoarece majoritatea produselor vândute sunt de foarte bună calitate. Chiar cu un buget restrâns te vei putea bucura¹¹, de exemplu, de un set de două cesti de ceai realizate manual, sau de o cutie pentru ceai făcută în micul atelier al unui localnic. După câteva ore de cumpărături prin centrul orașului Kyoto eram absolut sătulă de brazi de Crăciun și *Jingle Bells!* – globalizarea fiind un fenomen cu manifestări cât se poate de concrete, n-am scăpat nicăieri de colindele în engleză și de beteala colorată.

Odată cu lăsarea serii, m-am văzut pusă față în față cu una din cele mai mari frici ale mele: cântatul în public. Fusesem „amenințată” încă de la sosire cu o seara de karaoke – element esențial al culturii japoneze contemporane. Așadar iată-mă la locul faptei, alături de un grup de noi prieteni de

¹¹ Probabil prețurile din Tokyo sunt mai ridicate. De asemenea, este important, ca oriunde de altfel, să mergem în magazinele frecventate de localnici.

mai multe naționalități. Spre bucuria mea, karaoke-ul japonez este mărinimos cu persoanele afone, singurii nevoiți să asculte cum te chinuie talentul fiind doar prietenii cu care ai venit. Mai exact, „clădirea pentru karaoke” are o recepție, unde fiecare grup primește 2 – 3 microfoane, o tabletă pe care se selecționează melodiile și numărul sălii alocate. Fiecare sală este izolată fonic și are un ecran pe care vor rula clipul și cuvintele pieselor selectate. Experiența a fost minunată, nu m-aș fi așteptat niciodată să cânt – și încă mai multe piese! Ei bine, nu numai că am cântat, dar acum mă gândesc serios să-mi cumpăr un set de karaoke.

Ziua de joi a început cu ploaie. Deși era în concediu, gazda mea a fost nevoită să petreacă după-masa muncind, ce-i drept, de acasă. În Japonia noțiunile de ore de muncă și concediu rămân relative. În companiile cu angajați japonezi este o rușine să pleci primul de la birou, deși programul oficial s-a încheiat, astfel încât majoritatea angajaților rămân până spre seară. De asemenea, se așteaptă ca lumea să răspundă, măcar scurt, la toate e-mailurile de serviciu chiar și în vacanță. Este foarte greu, dacă nu aproape imposibil, să găsești japonez - sau trăitor în Japonia – care să nu fie conectat la internet 24 de ore din 24. Având în vedere situația, am decis să mă avânt, singură, pe străzile din Kyoto, cu ideogramele sale și nevorbitorii de limbi străine, pentru a ajunge, într-un fericit final, la un workshop de arhitectură despre care aflasem cu o seară în urmă. După ce am studiat harta, mi-am dat seama că nu am nici cea mai mică șansă reală să ajung la locul cu pricina prin forțe proprii, așa ca am decis să iau un taxi. Înarmată cu o hârtiuță pe care era scrisă adresa clar, cu litere de tipar – taxiurile fiind dotate cu gps-uri, gazda m-a asigurat că nu e nevoie să „desenez” ideograme pe bilețelul meu norocos – am oprit un taxi, am urcat și, cu un zâmbet larg, i-am întins hârtiuța unei mâini înmănușate. Lucrurile s-au desfășurat cât se poate de bine. Pe drum am avut parte de cea mai suprarrealistă conversație de până acum: șoferul, extraordinar de amabil, încerca să îmi explice diverse lucruri pe când treceam pe lângă poduri, râu, clădiri, parcuri. Articula clar și zâmbitor explicații, cuvânt cu cuvânt în japoneză. Entuziasmată de bunăvoința omului, am început să-i răspund (!), cu mult avânt, în engleză. Deși nu am înțeles nimic, până la sfârșitul cursei eram, amândoi, absolut încântați, iar când am ajuns la destinație i-am mulțumit în repetate rânduri (arigato gozaimasu).

Workshopul – organizat de Facultatea de Arhitectură din Kyoto într-o casă tradițională japoneză - a avut drept tematică utilizarea materialelor de construcție tradiționale

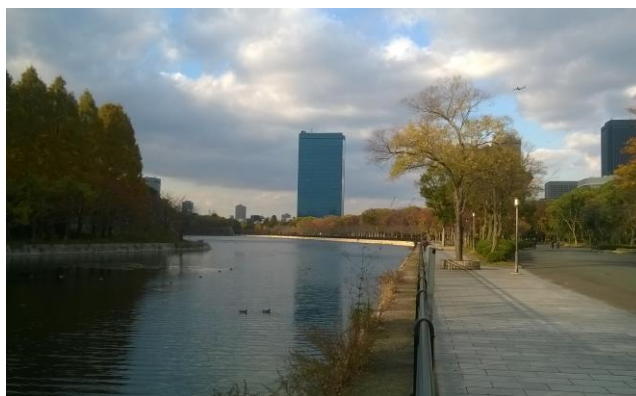
(lemn, lut, bambus) drept contrapondere la „invazia” cimentului.

Încăpere dintr-o casă japoneză restaurată, Kyoto

Și pentru că lumea este mică, dar magică, am avut ocazia să întâlnesc un arhitect englez cu care aveam cunoștințe comune la Paris și un arhitect japonez înnebunit după porțile de lemn maramureșene, arhitect care vizitase, din toată România, taman Clujul și Timișoara.

Fiind vorba de ciment, beton și sticlă, a doua zi am pornit-o spre Osaka. Spre deosebire de Nara, un mic oraș pitoresc, și Kyoto, făcut parcă pentru toate preferințele, Osaka seamănă mai mult cu o metropolă americană, fiind presărată cu zgârie nori. Încă din tren îți dai seama că Osaka este un centru de afaceri, având în vedere că majoritatea pasagerilor sunt îmbrăcați în costume elegante și au serviete.

Peisaj din Osaka

Există chiar și un „cartier american”, plin cu magazine, restaurante, baruri și reclame, asemănător cu zonele de reclame luminoase și neoane pe care le cunoaștem din articolele și filmele despre Tokyo.

Osaka, noaptea

La Osaka am mâncat un desert la care mă voi gândi veșnic cu drag: gogoși umpluți cu cremă de matcha. Crema de un verde intens și gustul dulce – amăruț al ceaiului transformat în spumă m-au cucerit definitiv. Și după o zi de plimbare ne-am tras sufletul într-un bar jamaican, unde am ascultat Bob Marley și am băut sake cald la... borcan.

Sâmbătă este ultima zi la Kyoto. M-am plimbat pe străzi și mi-am dat seama că, dacă doar cu câteva zile în urmă, mi se pare că japonezii nu își exprimă emoțiile, acum pot desluși pe fețele lor bucurie, tristețe, enervare. Dacă la început mă incomoda lipsa coșurilor de gunoi, între timp mi-am dat seama că o punguță păstrată în geantă pe post de mini-coș nu este deloc o problemă. Mă amuză mașinile lor pătrătoase, parcă ieșite din desenele animate, și mă încântă automatele care vând cafea caldă la doză și zece varietăți ale aceleiași mărci de bere (cine știe care or fi diferențele?).

Japonia este, pentru mine, o țară a contrastelor. În același spațiu, printre aceiași oameni, am găsit, pe de-o parte, admirația față de natură, iar pe de altă parte, arcadele supraetajate cu jocuri, sunete repetitive și afișe fosforescente. Oamenii sunt extraordinar de amabili și corecți, dar în același timp de o inflexibilitate surprinzătoare când o situație nu se încadrează în schemele lor mentale.

Una peste alta, Kyoto m-a primit cu brațele deschise și cu mult soare, iar dacă vreodată voi avea ocazia să revin, știu exact ce mi-aș dori (pe lângă orice-cu-matcha, bineînțeles): un kimono.

Într-o dimineață gri am atacat, cu nasul înfundat și ochii lacrimoși, ruta Kyoto – Osaka – Paris – Budapesta – Arad. Într-o parcare, inspirând aerul limpede și înghețat de decembrie, mi-am dat seama de ce sunt japonezii cei care, dintre toate popoarele lumii, au scris haiku. Într-o țară extrem de delicată și de crudă în același timp, am ajuns să-ți înțelegi propria fragilitate și să o accepți aproape ca pe o mână sau un ochi.

La întoarcerea acasă am alergat să revăd filmul *Lost in Translation*. Îi văzusem începutul cu vreo zece ani în urmă, dar încă de la primele minute mă plictisise, că n-avea „acțiune”. De data aceasta l-am urmărit cu atenție. Protagonista, într-o vizită la Kyoto, mersese întins la Heian Shrine, primul templu vizitat de mine în Japonia. Aceași clădire roșie, aceeași curte cu nisip, aceeași grădină și același lac. Dintr-o dată m-a izbit tot farmecul Japoniei, pe care-l credeam discret ca o floare de cireș. Și de fapt nu, iată că Japonia înseamnă și intensitate, o perucă roz, singurătate violentă, vis. Și în toată incertitudinea mare și lată cât stepa siberiană pe care am traversat-o în zbor, discern cu claritate un lucru: acesta este doar începutul drumurilor spre necunoscut.

Scenă de stradă, Kyoto

